

базові товари, частіші закупівлі та використання простих інструментів аналізу. Такі підходи не гарантують повної стабільності, проте дозволяють підтримувати функціонування бізнесу в складних умовах.

Список використаних джерел

1. Благодир О. Формування варіативності управління запасами для підприємств легкої промисловості. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*. 2025. №5.1. С. 39-49.
2. Данкевич В., Данкевич Є. Компетентнісний підхід у забезпеченні конкурентоспроможності бізнесу України під час війни і відбудови: креативні рішення, інновації та діджиталізація. *Економічний простір*. 2024. №193. С. 163-168.
3. Сущенко Р., Ільченко Н. Адаптація ланцюгів постачання до викликів воєнного стану. *Commodity science. Technologies. Engineering*. 2023. №45.1. С. 4-16.
4. Шевченко О., Стрілець А. Цифровізація бізнес-процесів під час війни. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*. 2022. С. 246-246.

УДК: 332.14:330.34

ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Анна Жигало

azhyhalo20@gmail.com

*Черкаський державний фаховий бізнес-коледж,
м. Черкаси*

Науковий керівник: канд. екон. наук., зав. кафедри фінансового моніторингу та підприємництва Сергій Полях

Сьогодні розвиток українських регіонів супроводжується складними трансформаційними процесами, детермінованими як внутрішніми, так і глобальними чинниками. Попри суттєве покращення фінансової самостійності територіальних громад внаслідок реформи децентралізації, між ними зберігається значна асиметрія у рівні життя та економічному потенціалі. Головними дестимулюючими факторами такої диспропорції є демографічні флуктуації, стан критичної інфраструктури, а також диференційовані темпи впровадження інновацій та цифрових технологій [3; 4].

Напрями регіонального розвитку формуються у відповідь на актуальні виклики. Їхня стратегічна мета полягає у нівелюванні просторової нерівномірності територій, гарантуванні стабільного економічного зростання та підвищенні якості життя населення:

- У соціальній сфері акцент робиться на розбудові людського капіталу: модернізації систем охорони здоров'я, освіти та соціального захисту. Пріоритетною є підтримка вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб та ветеранів.
- Економічний вектор передбачає підвищення інвестиційної привабливості, стимулювання малого та середнього підприємництва, оновлення інфраструктурних об'єктів, впровадження енергоефективних технологій та розвиток інноваційного середовища [2].

Реалізація зазначених напрямів здійснюється через багаторівневу систему стратегічного управління регіональним розвитком. Механізм формування та підтримки соціально-економічного благополуччя територій доцільно розглядати на трьох ієрархічних рівнях:

1. Державна стратегія регіонального розвитку.
2. Стратегічні плани розвитку на рівні областей.

3. Індивідуальні стратегії розвитку територіальних громад [1].

Успішна реалізація регіональної стратегії базується на тріаді: ефективній діяльності органів місцевого самоврядування, соціально відповідальному бізнесі та проактивному громадянському суспільстві. Роль ініціатора базових умов розвитку відводиться місцевій владі, проте домінування органів місцевого самоврядування є необхідним лише на етапі ініціації змін. У довгостроковій перспективі парадигма управління має трансформуватися у партнерство із чітким розподілом відповідальності між владою, бізнесом та громадою.

Для забезпечення стійкого розвитку діяльність органів місцевого самоврядування має фокусуватися на шести ключових напрямках:

- Взаємодія з громадськістю: підтримка волонтерських рухів, громадських організацій та ініціатив.
- Співпраця з бізнесом: формування сприятливого інвестиційного клімату та залучення підприємств до вирішення локальних соціально-економічних проблем.
- Бюджетна політика: ефективне управління доходами та видатками місцевих бюджетів.
- Партнерські зв'язки: реалізація спільних проєктів з вітчизняними та міжнародними інституціями, фондами.
- Соціальна сфера: стабільне фінансування та розвиток закладів соціальної інфраструктури, просторовий благоустрій.
- Інфраструктура: оптимізація транспортно-логістичних мереж та модернізація дорожнього господарства.

Відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року, просторовий розвиток фокусується на комплексному плануванні, зокрема гармонізації розвитку урбанізованих та сільських територій; економічній профілізації, тобто формуванні кластерів та хабів і соціальній консолідації, що включає подолання бідності та забезпечення інклюзивності. Наскрізним пріоритетом виступає комплексна цифровізація управлінських процесів [4].

Водночас політика регіонального розвитку потребує високої адаптивності. Південні та східні регіони потребують масштабної відбудови зруйнованої інфраструктури, тоді як центральні та західні області трансформувалися у центри концентрації внутрішньо переміщених осіб та релокованого бізнесу, що створює додаткове навантаження на їхню інфраструктуру, але й відкриває вікно можливостей для залучення міжнародної допомоги.

Мінімізація регіональних дисбалансів неможлива без завершення реформи децентралізації. Розширення фінансової автономії місцевої влади стимулює локальні ініціативи. Проте на практиці соціально-економічний поступ часто гальмується низькою інституційною спроможністю органів місцевого самоврядування, що проявляється через:

- Фінансову інертність: орієнтацію на покриття дефіцитів державними субвенціями замість диверсифікації власних джерел доходів.
- Брак стратегічного бачення: концентрацію на операційному управлінні на противагу довгостроковому плануванню та залученню інвестицій.
- Корупційні ризики: недостатню прозорість публічних закупівель. Ідеальна модель відкритості даних впроваджується фрагментарно.
- Дефіцит компетенцій: відсутність навичок проєктного менеджменту, фандрейзингу та володіння іноземними мовами, що блокує євроінтеграційні процеси на місцях.

Для подолання зазначених викликів необхідна імплементація нової моделі регіонального менеджменту, що передбачає безперервне підвищення кваліфікації посадовців, цифровізацію звітності, розвиток міжмуніципального співробітництва та інструментів партисипативної демократії, зокрема бюджети участі, громадські слухання.

Фундаментом регіонального добробуту залишається соціальна складова. В Україні вона обтяжена демографічною кризою, що посилюється масовою зовнішньою міграцією. Специфіка вітчизняної міграції, зокрема маятникової або часткової, коли виїжджає лише

працевдатна частина родини, негативно позначається на доходах місцевих бюджетів. Додатковим бар'єром є низька соціальна мобільність у депресивних регіонах та проблеми неповної інтеграції внутрішньо переміщених осіб, що потребує активного залучення місцевого бізнесу та громадського сектору.

Комплексна оцінка макросередовища виокремлює такі фактори впливу на розвиток регіонів:

- Політичні: результативність децентралізації, якість врядування, стан судової реформи та процеси європейської інтеграції.
- Економічні: критичний стан інфраструктури, інвестиційний дефіцит, рівень безробіття та неможливість об'єктивної оцінки втрат промислового потенціалу через воєнні дії.
- Соціальні: старіння населення, відтік молоді, інфраструктурне перевантаження приймаючих громад, нерівність доступу до базових послуг.
- Технологічні: цифровий розрив між урбанізованими ІТ-центрами та сільськими територіями, необхідність розвитку екотехнологій та відновлюваної енергетики [4].

Отже, забезпечення сталого розвитку регіонів України вимагає застосування комплексного підходу. Незважаючи на сформований децентралізацією базовий фінансовий фундамент, ключовими бар'єрами залишаються інфраструктурні втрати, демографічна криза та недостатня ефективність локального менеджменту. Драйверами сталого зростання та подолання просторових диспропорцій мають стати цифровізація, інноваційний розвиток, підтримка підприємництва та інвестування у людський капітал. Досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку можливе виключно через синергію держави, відповідального місцевого самоврядування, соціально орієнтованого бізнесу та консолідованого громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Горин В. П. Фінансовий механізм забезпечення суспільного добробуту: теоретична концептуалізація та проблеми функціонування : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 516 с.
2. Кансо А., Коваленко С. В. Прогнозування у системі методів регулювання соціального капіталу національної економіки. *Ефективна економіка*. 2019. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7700> (дата звернення: 06.04.2026).
3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування : Нац. проєкт «Децентралізація». URL: <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: 06.04.2026).
4. Плахотнюк В. В. Теоретичні основи забезпечення фінансової самостійності регіонів. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-157> (дата звернення: 06.04.2026).